

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ.....	9
KISALTMALAR.....	11
GİRİŞ.....	13
YÖNTEM.....	20
DİVAN ŞİİRİNDE RENK VE RENGİN KAVRAMLARI.....	21
SİYAH.....	33
Saç.....	34
Hat.....	35
Ben.....	37
Kaş.....	38
Göz.....	39
Yazı, Kalem.....	40
Gece.....	41
Kara Gün.....	42
Âh Dumanı.....	43
Elbise.....	44
Samur Kürk.....	46
Toprak.....	47
Taş.....	49
Yüz Karası.....	50
Kara Baht.....	52
Yara.....	53
Siyâh-mestî.....	55
Siyâh-bahâr.....	56
Siyâh Nûr.....	57
Siyeh-kâse.....	59
Süveydâ.....	60

Dalga, Karadeniz.....	61
Yılan.....	62
Sinek.....	63
Perr-i Siyah.....	63
BEYAZ.....	63
Yüz, Yanak.....	64
Göz.....	65
Beyaz Kıyafet.....	66
Sabah.....	67
Yed-i Beyzâ.....	68
Kâfûr.....	70
Akçe.....	71
Akdeniz.....	72
Fil.....	73
KIRMIZI.....	73
Kırmızı Renkli Çiçekler.....	74
Lâle.....	74
Gül, Gonca.....	75
Erguvan.....	78
Karanfil.....	79
Gözyaşı.....	81
Yanak.....	82
Dudak, Ağız.....	84
Kırmızı Mürekkep.....	84
Kumaş, Elbise.....	85
Kırmızı Başlık.....	89
Kına.....	89
Şarap.....	90
Al Tûtî.....	91
Kan, Çatışma.....	93
Yara.....	94
Değerli Taşlar.....	95
La'l.....	95

Yakut.....	96
Akîk.....	97
Mercan.....	97
MAVİ.....	98
Mavi Göz.....	98
Mavi Renkli Çiçekler.....	101
Nilüfer.....	101
Menekşe.....	102
Sümbül.....	103
Lâle.....	103
Reyhân.....	104
Yara.....	104
Mavi Elbise.....	105
Gökyüzü.....	107
Âh Dumanı.....	109
Esrâr.....	111
SARI.....	111
Âşığın Yüzü ve Vücudu.....	112
Sonbahar, Yaprak.....	114
Şarap.....	115
Sarı Renkli Bitkiler.....	116
Nilüfer.....	116
Nergis.....	117
Menekşe.....	117
Lâle.....	118
Za'feran.....	119
Ayva.....	119
Gül.....	120
Ay.....	120
Altın Yüzük, Mühür.....	121
Ney, Kalem.....	122
Altın.....	122
Saç.....	124

YEŞİL.....	125
Hat.....	127
Hat: Güzellik, Tazelik.....	128
Hat: Yeşil Renk.....	129
Hat: Siyah Renk.....	130
Hızr-hat.....	131
Esrar.....	131
Duman.....	133
Mezar, Ölüm.....	135
Bayrak.....	136
Yeşil Kılıç.....	137
Yeşil Kıyafet.....	138
Tûtî.....	140
Deniz, Akarsu.....	142
Gökyüzü.....	144
Saç.....	145
8 LACİVERT.....	146
Gökyüzü.....	147
Lacivert Taşı.....	148
Âh Dumanı.....	149
Vücut.....	149
Kadeh, Kâse.....	150
Tezhip, Yazı.....	151
Çiçekler.....	151
KARIŞIK RENKLER.....	152
Sarı-Yeşil, Sarı-Lacivert.....	158
Yeşil-Kırmızı.....	160
Yeşil-Siyah.....	162
Yeşil-Beyaz.....	164
Kırmızı-Beyaz.....	165
Kırmızı-Sarı.....	166
Kırmızı-Siyah.....	168
Sarı, Mavi, Siyah.....	169
SONUÇ.....	171
KAYNAKLAR.....	177

ÖN SÖZ

Klasik Türk şiiriyle meşgul olmak, her an sizi şaşırtabilecek nadide eşyayla dolu bir eski zaman sarayında dolaşmak gibi. En ihtişamlısından en mütevazı olanına kadar Osmanlı dediğimiz toplumu, bütün bir hayatı, duyguları, gücü hatta zaaflarıyla seyrettiren bir saray... Bazen fani olduğunu hatırlayan bir hükümdarın acze teslim oluşunu, bazen kabına sığmayan bir hayalperestin dünyaya meydan okumasını, bazen ikbal kapılarını ümitsizce tıklatan küskün şairi, hâsılı insanı buluruz divan edebiyatı metinlerinde.

9

Bu kitabın hazırlanma süreci benim için, günümüzden yaklaşık yüz yıl öncesine kadar bu topraklarda yaşamış olan, bizden uzakmış gibi duran fakat yaklaştıkça aslında pek de uzak olmadığını hissettiğimiz Osmanlıyı, biraz daha yakından görme fırsatı sağlayan bir yolculuk oldu.

Divan şiirine yansıyan renk kültürü hakkında yaptığımız bu çalışma, Osmanlı toplumunu anlama isteğinin bir sonucudur. Bu konuda daha önce yazılmış olan makaleler, belli şairlerin divanlarıyla sınırlıydı. Elinizdeki çalışma ise, farklı dönemlerde kaleme alınmış birçok divanın taranarak renklerin kullanımı ile ilgili verilerin derlenmesi, tasnif edilmesi ve açıklanmasıyla oluşmuştur. Osmanlı şairlerinin renklere hangi bağlamlarda yer verdiklerini, onlara hangi duygusal anlamları yüklediklerini tespit etmeye çalıştık.

Son derece keyifli olan bu yolculuktan ele geçen bir sonuç varsa bu, benden çok iç dünyalarını yazıya dökerek ebedi-

leştiren şairler, onları el emeği, göz nuruyla çoğaltan müstensihler ve kütüphanelerde sessizce bekleyen eserleri gün ışığına çıkarıp tanıtan, yorumlayan, açıklayan bilim insanları sayesinde. Hatalar ise elbette bana aittir.

Kitabın, Osmanlı kültürü ve şiiriyle ilgilenenlere yararlı olması ümidiyle...

Dr. Recep Demir